

A decorative graphic on the left side of the page, consisting of three overlapping curved shapes: a light purple one at the top, a light green one in the middle, and another light purple one at the bottom.

Observatori de la **Sostenibilitat de la Cultura Escrita**

Juliol 2023

Introducció

L'Observatori de la Sostenibilitat de la Cultura Escrita és una iniciativa del sector editorial representat per CEDRO. L'objectiu de l'Observatori és dur a terme una anàlisi de la situació dels drets d'autor del sector editorial a Espanya, amb la finalitat d'informar i de promoure els canvis necessaris que garanteixin la sostenibilitat d'aquest sector, que aporta al PIB, de forma aproximada i en el seu conjunt, un 1 %. La indústria editorial espanyola és internacionalment la tercera amb més quota estrangera de mercat (11,4 %), només per darrere del Canadà (36,6 %) i el Regne Unit (35,1 %), segons dades de 2020 de la World Intellectual Property Organization (WIPO, Organització Mundial de la Propietat Intel·lectual).

Per a l'elaboració d'aquest Observatori s'han utilitzat els resultats i les conclusions recollits en l'estudi *Análisis comparativo de la situación de los derechos de autor por usos secundarios de los contenidos editoriales en Europa*, dirigit pel professor Julio Cerviño, del Departament d'Economia de l'Empresa de la Universidad Carlos III, i l'informe *Piratería en línea de contenidos editoriales en español*, dirigit per Héctor Jiménez, director executiu de Qbo Investigación y Estrategia.

D'aquests dos estudis es desprèn que el sector editorial espanyol pateix una situació de desavantatge competitiu davant d'Europa pel que fa als drets d'autor generats per la **reutilització** –fotocòpia, digitalització, comunicació pública, reproducció, compartició, etc.– dels llibres, diaris, revistes i partitures, situació a la qual cal afegir el creixement del robatori de continguts editorials en espanyol, ara especialment amb els serveis de missatgeria, com per exemple WhatsApp, que s'ha convertit en el principal canal d'accés il·legal a obres editorials. **Aquest escenari compromet la sostenibilitat de la cultura escrita i la salut democràtica a Espanya.**

El mercat legal: remuneració per la reutilització de continguts editorials a Europa

01

Impactes derivats de la no retribució dels drets d'autor

L'anàlisi de la situació dels drets d'autor generats per la reutilització de llibres, diaris, revistes i partitures es recull a *Análisis comparado de la situación de los derechos de autor por usos secundarios de los contenidos editoriales en Europa*, treball dirigit pel professor Julio Cerviño, del Departament d'Economia de l'Empresa de la Universidad Carlos III. En aquest estudi s'analitza i quantifica el **desavantatge competitiu que pateix el sector de la cultura escrita d'Espanya** arran de la falta de remuneració per la reutilització de les seves obres.

De fet, en termes comparatius, la situació a Espanya és manifestament deficient, una circumstància deguda sobretot a la falta de remuneració d'aquests drets de propietat intel·lectual.

Per tant, i malgrat que els titulars de drets han fet l'esforç de facilitar la reutilització dels seus continguts a un preu molt assequible, ja que les seves tarifes estan per sota de la mitjana europea, **els drets d'autor d'autors i editors espanyols no s'estan reconeixent ni remunerant de forma adequada.**

Tot plegat fa que la indústria editorial espanyola estigui en un escenari de **desavantatge competitiu** respecte als seus homòlegs europeus i que quedi **compromesa la sostenibilitat de la cultura escrita**, que és el pilar d'una democràcia sòlida:

Impactes derivats de la no retribució dels drets d'autor

Pèrdua d'ingressos

Si no s'abona la remuneració per la reutilització de les seves obres, els titulars de drets no poden obtenir ingressos en el mercat d'usos secundaris (reutilització de continguts), i tampoc reben ingressos per la venda de les seves obres en el mercat d'usos secundaris.

Menys inversió

Si no perceben ingressos per les obres, hi haurà menys inversió per a la creació de nous títols, cosa que, d'altra banda, pot portar a una reducció de la quantitat i qualitat de continguts, amb el consegüent impacte educatiu, cultural, econòmic, democràtic...

Reducció de llocs de treball

Això tindria un efecte negatiu en l'economia del país i en la qualitat de vida de les persones que treballen en el sector.

Menys protecció dels drets d'autor

Si no es remuneren els titulars pels usos de les seves obres, aquests tenen menys recursos per fer complir els seus drets d'autor, i això pot fer augmentar els usos no autoritzats (robatori de continguts).

Pèrdua de competitivitat

Si en els països de l'entorn es remunera la utilització secundària de les obres, en el país on no es dona aquesta situació els titulars de drets no poden competir en igualtat de condicions amb altres països.

Menys inversió en tecnologia i desenvolupament digital

Els creadors del país on no es remunerin adequadament els drets d'autor disposaran de menys recursos per estar al dia quant a tecnologia i producció, situació que podria fer augmentar la bretxa amb les indústries d'altres països.

Dificultats per atraure autors

Si en el país no es retribueixen els usos secundaris de les obres, els creadors poden optar per publicar-les en aquells països on sí que es doni aquesta situació. Això faria disminuir el nombre de títols nous i comportaria menys varietat d'autors.

Menys inversió en educació i cultura

La manca de remuneració per la reutilització de continguts editorials implica menys inversió per crear continguts culturals i educatius al país, fet que pot perjudicar-ne el desenvolupament social i econòmic.

Tarifes més assequibles

Els titulars de drets a Espanya faciliten la reutilització de les seves obres, ja que aquesta reutilització té un preu molt assequible.

La tarifa mitjana a Espanya per a la reutilització de continguts editorials és un 38,25 % més baixa que la mitjana europea (ponderada en paritat de poder adquisitiu). Això implica que, per cada euro que es paga a Europa, a Espanya s'abonen 0,61 euros, sempre que es doni una situació de ple compliment del pagament dels drets d'autor per la reutilització dels llibres, diaris, revistes i partitures.

Així doncs, fins i tot en un escenari de compliment total per part dels usuaris de continguts, la recaptació per aquests usos a Espanya continuaria sent inferior a la resta de països de l'entorn europeu.

Els països europeus s'han adaptat de maneres diferents a la necessitat de remunerar adequadament els titulars de drets per l'ús de les seves obres. Per aquest motiu, és pertinent fer la comparació amb aquells països que presenten un model de remuneració similar al cas espanyol: Bèlgica, Dinamarca, Finlàndia, França, Grècia, Irlanda, Itàlia, Noruega, Països Baixos, Regne Unit, Suècia i Suïssa.

	 Espanya	 Mitjana europea (sense Espanya)	Variació
Administracions públiques	10,31 €	10,07 €	2,38 %
Primària	2,16 €	5,57 €	-61,22 %
Secundària	3,34 €	6,60 €	-49,39 %
Formació d'idiomes	2,10 €	6,70 €	-68,66 %
Ensenyament musical elemental	5,97 €	6,66 €	-10,36 %
Ensenyament musical mitjà – físic	6,27 €	7,22 €	-13,16 %
Ensenyament musical superior – físic	6,47 €	18,05 €	-64,16 %
Ensenyament musical elemental – ePartitura*	7,81 €	7,75 €	0,77 %
Ensenyament musical mitjà – ePartitura*	8,12 €	7,80 €	4,10 %
Ensenyament musical superior – ePartitura*	8,32 €	30,59 €	-72,80 %
Biblioteques (còpia, escanejat, difusió)	0,06 €	0,17 €	-64,71 %
Biblioteques (préstec)	0,003 €	0,110 €	-97,20 %
Universitat**	10,35 €	10,23 €	1,17 %

Font: Elaboració pròpia a partir de les tarifes per segment publicades i les dades del Banc Mundial.

* En el cas de la formació musical, no són quantitats comparables, ja que les tarifes de CEDRO per a la formació musical inclouen, a més de l'autorització, contingut a través d'ePartitura, una aplicació que facilita la partitura en suport digital.

** En el cas de la universitat, malgrat que la tarifa aplicable és la que apareix representada, és habitual que les universitats espanyoles abonin una quantitat pactada amb CRUE (Conferència de Rectors de les Universitats Espanyoles), que genera una tarifa d'1,79 euros per alumne. Aquest acord es renova periòdicament.

Remuneració mitjana per la reutilització de continguts editorials

Rànquing europeu per remuneració Mitjana de drets d'autor

01		17,76 €	07		2,03 €	13		0,73 €
02		7,31 €	08		1,99 €	14		0,48 €
03		5,86 €	09		1,79 €	15		0,44 €
04		4,17 €	10		1,37 €	16		0,41 €
05		3,61 €	11		1,22 €	17		0,34 €
06		2,79 €	12		1,06 €	18		0,15 €

A Europa, la remuneració *per capita* mitjana per drets d'autor és d'1,52 €/any, mentre que a Espanya és de 0,48 €/any.

Això implica que, de mitjana, a Europa la remuneració dels usuaris per la reutilització dels continguts editorials és tres vegades més alta que a Espanya.

D'altra banda, l'import de les tarifes no és del tot rellevant en aquest cas, ja que els usuaris de drets no estan remunerant els autors i editors.

Hi ha un baix nivell de conscienciació sobre la necessitat de remunerar els creadors i editors de la cultura escrita per la reutilització dels seus continguts.

Un cas especial: la reutilització interna de premsa

Alemanya	França	Regne Unit	Espanya
16.600.000,00 €	17.000.000,00 €	44.055.116,40 €	1.221.000,00 €

La situació del sector públic a Espanya

Per què és important el compliment del sector públic pel que fa als drets d'autor?

Lideratge

Perquè el sector públic exerceix un paper de lideratge a l'hora d'implementar bones pràctiques. Si el sector públic fa efectiu el compliment d'aquests drets, el traslladarà, talment un **mirall**, a la resta de la societat.

Compliment de la normativa

Per l'**obligació** del sector públic de cenyir-se a les seves pròpies normatives i procediments.

Desenvolupament econòmic i cultural

Per la **responsabilitat** del sector públic quant al desenvolupament econòmic i del sector cultural.

Remuneració del sector públic/privat per la reutilització de continguts editorials a través de llicències: possibles escenaris

De la remuneració que reben els homòlegs europeus, una mitjana del **55,82 %** procedeix del sector públic, mentre que a Espanya és del **7,54 %**.

01

Amb les **tarifes actuals**, quant recapta el sector editorial per la reutilització dels seus continguts mitjançant llicències de drets d'autor?

6,63 milions d'euros, dels quals **0,50** són aportats pel sector públic.

02

Amb les **tarifes actuals**, què passaria si el **grau de compliment** dels sectors públic i privat fos equivalent al dels països del nostre entorn?

Es recaptarien 44,67 milions d'euros, dels quals **24,93** serien aportats pel sector públic.

03

Amb la **tarifa mitjana europea**, quant es recaptaria si el **grau de compliment** dels sectors públic i privat fos equivalent al dels països del nostre entorn?

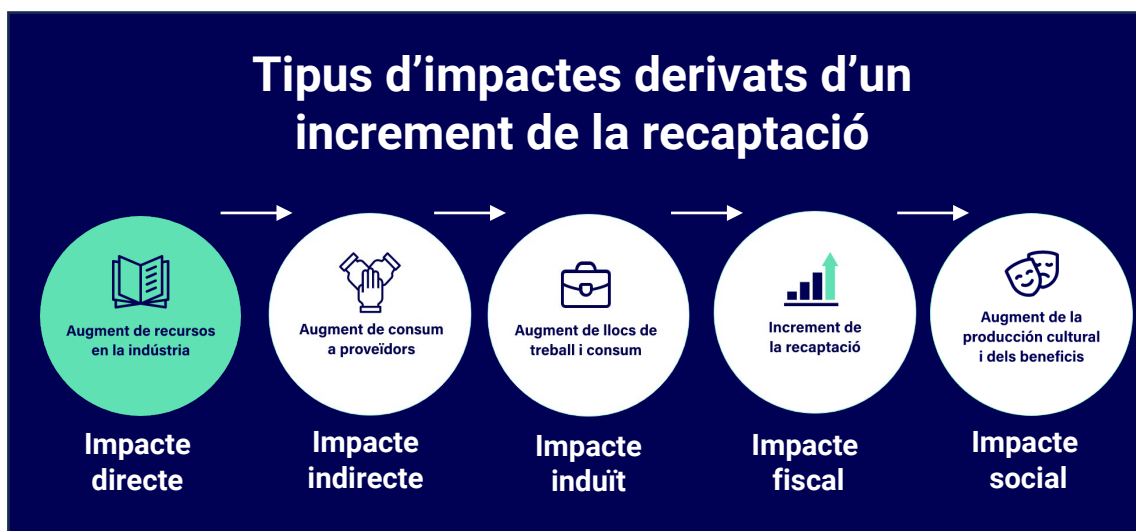
72,34 milions d'euros, dels quals **40,38** serien aportats pel sector públic.

Efectes d'un increment de la recaptació del sector editorial via drets d'autor

Una remuneració equiparable als països europeus per part del sector privat i del sector públic tindria efectes positius en l'àmbit editorial i en altres de connexos:

- **Impacte directe:** augment dels recursos econòmics per a la indústria editorial.
- **Impacte indirecte:** augment dels recursos per a les indústries adjacents (proveïdores).
- **Impacte induït:** translació de l'augment d'aquests recursos als treballadors, que el tornen a reintroduir en l'economia.

A més, l'Administració tindria un retorn fiscal de més de 20 milions d'euros.

Concepte	Impacte	Efecte Fiscal
Impacto Directo	23.770.844,05 €	1.181.648,66 €
Impacto Indirecto	22.406.860,75 €	7.142.186,86 €
Impacto Inducido	32.349.905,21 €	11.710.501,21 €
Impacto Total	78.527.610,01 €	20.034.501,21 €

Efecte Total: 98.562.111,22 €

Multiplicador Efectiu: 4,1463

El mercat il·legal: impacte del robatori de continguts editorials a Espanya

02

El robatori digital de contingut editorial creix des de 2017

Tal com assenyala l'informe *Piratería en línea de contenidos editoriales en español*, dirigit per Héctor Jiménez, director executiu de Qbo Investigación y Estrategia, el robatori de continguts editorials ha tingut una evolució diferent de la que s'observa en la resta de continguts culturals. En un principi, aquesta activitat il·lícita es basava en la còpia o impressió d'exemplars físics.

Els avenços tecnològics han fet incrementar aquesta activitat il·legal que atempta contra la sostenibilitat d'aquesta indústria.

Aquest informe, que parteix de dades objectives de trànsit a pàgines web il·lícites que comparteixen contingut editorial i del conjunt d'accessos a continguts culturals proporcionats per MUSO (empresa que elabora els estudis de l'Oficina de Propietat Intel·lectual de la Unió Europea, EUIPO), posa de manifest que, **malgrat els esforços de les indústries editorials i els creadors i les millores en el marc normatiu per protegir les obres, el robatori de continguts continua creixent.**

El robatori digital de contingut editorial creix des de 2017

El 27,5 % dels accessos a pàgines web il·lícites són de contingut editorial, xifra que suposa un creixement del 59,14 % respecte a 2021.

Evolució i proporció dels accessos a webs il·lícites de continguts editorials respecte al total

	2022	Quota	2021	Quota	Increment
Editorial	59,2	27,53 %	37,2	21,10 %	59,14 %
Altres	155,8	72,47 %	139,1	78,90 %	12,01 %
Total	215	100,00 %	176,3	100,00 %	21,95 %

Els internautes hispanoparlants accedeixen un 15 % més a pàgines il·lícites que la resta dels usuaris d'altres països.

Intensitat d'accessos per país

País	Visites a webs editorials	Internautes totals	Accessos per internauta
Països hispanoparlants	1.150.022.033	237.190.000	4,85
Altres	14.930.211.267	3.543.737.000	4,21
Total	16.080.233.270	3.780.927.000	4,25
Proporció	8 %	7 %	115 %
Quota sobre el total			
Hispanoparlants	7 %	6 %	114 %
Altres	93 %	94 %	99 %

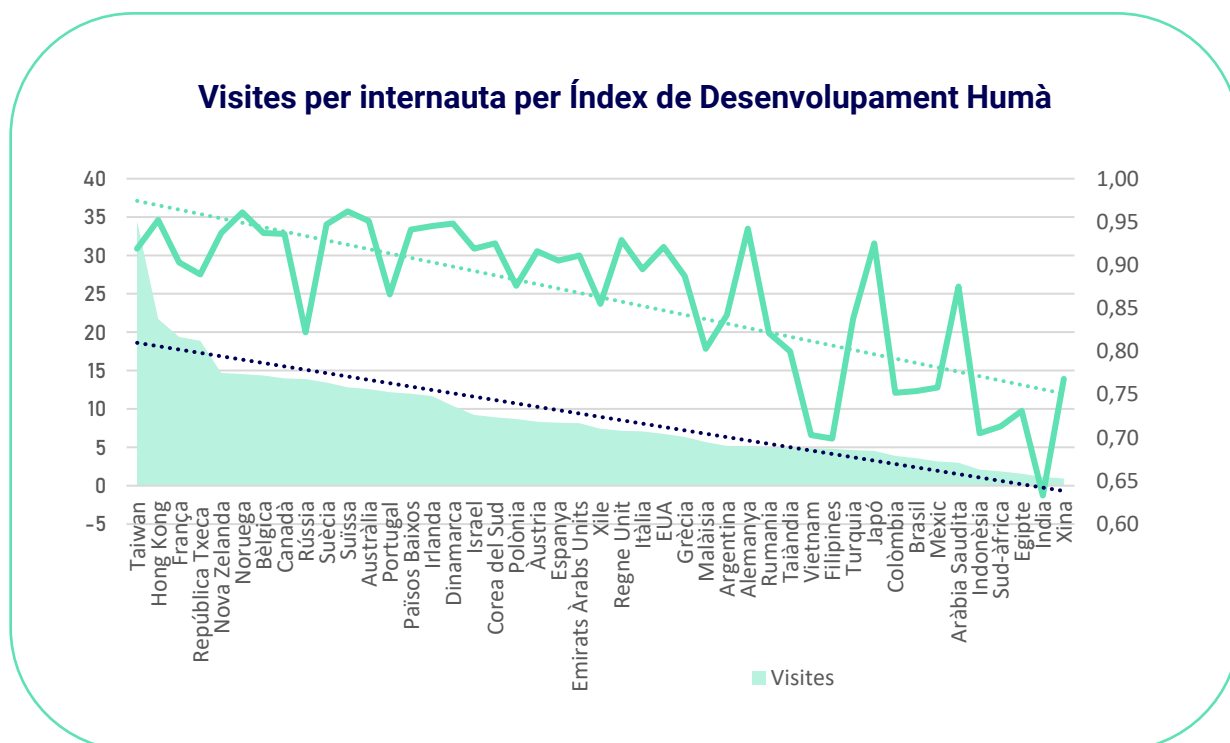

Les hipòtesis

En relació amb els motius pels quals els usuaris accedeixen de forma il·lícita a continguts editorials, s'estableixen dues hipòtesis.

1. Com més desenvolupament cultural, més robatori de continguts editorials

El nivell d'accés a continguts editorials il·lícits descendeix de forma significativa en aquells països amb menys desenvolupament cultural amb una correlació del 59,81 %. Això significa que aquesta pràctica s'explica per un indicador cultural i, per tant, es pot gestionar mitjançant **polítiques de conscienciació social**.

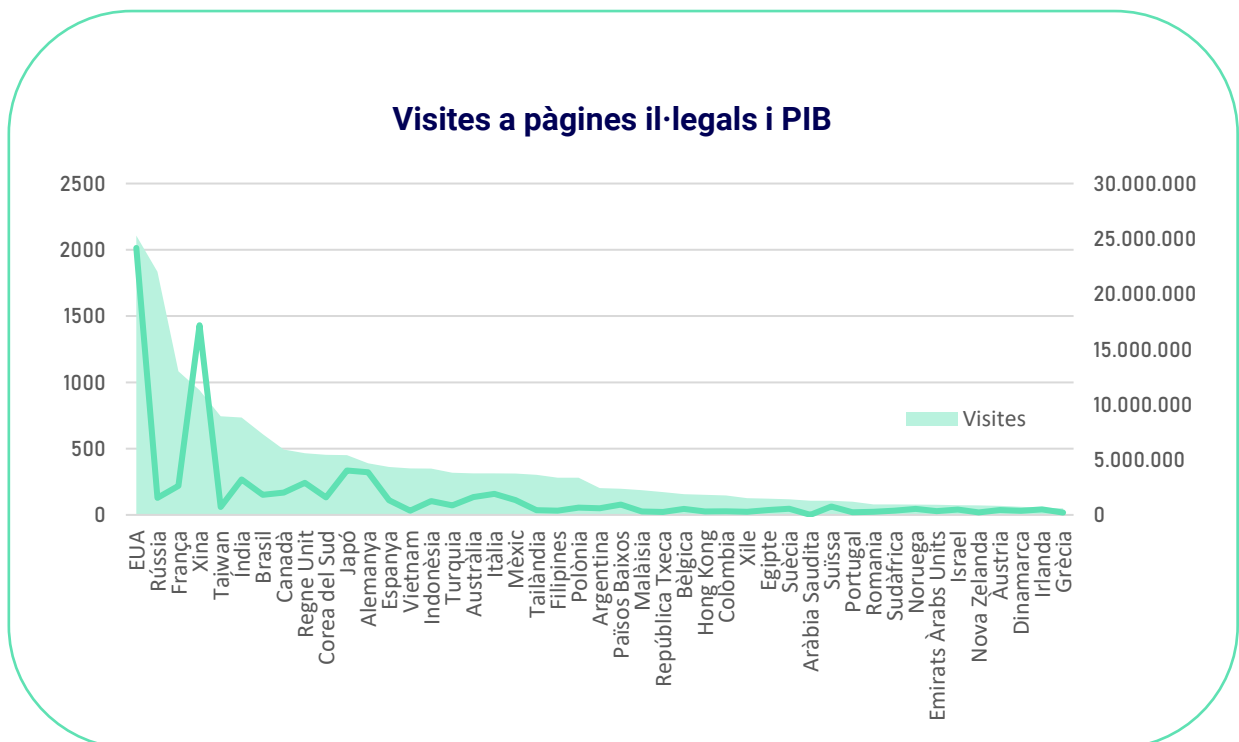

Les hipòtesis

2. Com més PIB, més robatori de continguts editorials

El coeficient de correlació entre PIB i accés a pàgines web il·lícites és del 71 %, és a dir, que com més riquesa hi ha, més consum il·lícit es fa. Això significa que aquests continguts no es roben per motius econòmics. A més, se'n poden extreure altres conclusions:

- El consum il·lícit és proporcional a la mida econòmica del país.
- Les economies fortes generen demandes culturals fortes.
- Si els països amb més capacitat econòmica duen a terme més polítiques antifrau, aquestes polítiques no són suficients.

Factors de comportament del robatori de continguts

Dissonància cognitiva

Se sap que no és correcte, però es fa per motius pràctics.

Falta d'informació veraç

Els ciutadans no saben identificar si el contingut editorial que consumeixen és il·lícit.

Usos no autoritzats i criteris ESG (ambientals, socials i de governança)

Impacte ambiental: petjada de carboni

La pirateria comporta un increment innecessari de recursos per part dels centres de dades. Per tant, la reducció dels índexs de pirateria de continguts editorials ajudaria a fer més sostenibles aquests centres i que no entrin en conflicte amb l'ús de recursos naturals vitals com ara l'aigua.

Impacte social: retrocés en drets en la cultura escrita

La Comissió Europea va fixar uns criteris per identificar les activitats sostenibles i socialment responsables, i hi va incloure el compliment d'algunes normes, com la Declaració Universal dels Drets Humans i el Pacte Internacional dels Drets Econòmics, Socials i Culturals. En totes dues normes es reconeix el dret i l'obligació de respectar i protegir la creació. En concret, l'article 15 del Pacte reconeix tres drets a tota persona: a participar en la vida cultural, a gaudir dels beneficis del progrés científic i les seves aplicacions, i a beneficiar-se de la protecció dels interessos morals i materials que li corresponguin per raó de les produccions científiques, literàries o artístiques de les quals sigui autora.

El robatori de continguts editorials va en contra dels drets fonamentals dels autors i editors de la cultura escrita a exercir aquests tres drets.

Impacte en la governança empresarial: compliment normatiu

El sector públic té responsabilitat davant del desenvolupament econòmic i del sector cultural. Dins de la bona gestió del govern corporatiu, hi ha les polítiques de compliment i la mitigació dels riscos, inclosos els relacionats amb la propietat intel·lectual. Per tant, s'ha de disposar de les autoritzacions de drets d'autor necessàries per a la reutilització de continguts editorials, així com fer un ús responsable dels dispositius de l'empresa i no utilitzar-los per descarregar aquests continguts de forma il·lícita.

Solucions per revertir la
no remuneració per la reutilització
de continguts editorials i el
robatori de continguts

03

Solucions per abordar la no remuneració per la reutilització de continguts editorials i el robatori de continguts

Per tal de revertir el desavantatge competitiu que pateixen els autors i editors de la cultura escrita a causa de la falta de remuneració dels seus drets de propietat intel·lectual per la reutilització de les seves obres i pel robatori digital d'aquestes obres, és necessari:

1. **Remunerar** de forma adequada la reutilització dels continguts i que sigui l'Administració pública la que **lideri** aquest procés, tal com succeeix als països del nostre entorn.
2. Disposar d'un organisme a l'Administració amb facultats i recursos per dur a terme la supervisió i el **control** del compliment de la normativa de propietat Intel·lectual en tots els sectors, privats i públics, com ocorre en països com França.
3. Impulsar mesures legislatives dirigides a la lluita contra la **pirateria** i establir mecanismes que permetin actuar de forma diligent i àgil en l'àmbit de les plataformes tecnològiques, inclosos els serveis de missatgeria com ara WhatsApp.
4. Adequar la **remuneració**, de forma gradual, a la mitjana europea.
5. **Educar i formar** en bones pràctiques sobre la propietat intel·lectual i els recursos existents en tots els àmbits de la societat, especialment en la comunitat educativa.